

בין דיפלומטיה וביטחון: התפקיד החדש-ישן של פקיסטן במזרח התיכון

יואל גוז'נסקי | גיליון 2147 | 28 במאי 2026

המלחמה עם איראן הבליטה את תפקידה של פקיסטן כשחקן בעל פוטנציאל השפעה גובר במזרח התיכון. פקיסטן ביקשה למצב עצמה הן כמתווכת בין איראן לארצות הברית והן כערבה ביטחונית לערב הסעודית, תוך איזון עדין בין שמירה על קשריה האסטרטגיים עם ריאד לבין הצורך להימנע מהידרדרות מול טהראן. מנקודת מבטן של חלק ממדינות המפרץ, לפקיסטן תפקיד חשוב במערך הביטחוני האזורי שיתהווה לאחר המלחמה כחלק ממגמה קיימת של גיוון שותפויות ביטחוניות. לנוכח אי-הוודאות האסטרטגית באזור, מעורבותה של פקיסטן אינה צפויה להיות אירוע זמני בלבד, אלא להתבסס כמרכיב מבני מתמשך בסדר המתעצב.

המלחמה האחרונה בין איראן לבין ארצות הברית וישראל האיצה תהליך שבו פקיסטן הופכת משחקן פריפריאלי לשחקן בעל חשיבות אסטרטגית גוברת במזרח התיכון. במהלך המלחמה, פקיסטן לא רק הגיבה לאירועים, אלא ניסתה להשפיע על תוצאותיה באמצעות שילוב מאמצי תיווך אקטיביים ומימוש מחויבותה הביטחונית לערב הסעודית. סבב הלחימה הקודם מול איראן (ביוני 2025) והתקיפה הישראלית בקטר (בספטמבר 2025) היו בין ההתפתחויות שהביאו בהדרגה את פקיסטן ליתר מעורבות באזור – בילטרלית בעיקר מול ערב הסעודית ומולטילטרלית כחלק ממערך מדיני מתגבש הכולל גם את טורקיה ומצרים.

פקיסטן בתפקיד המתווכת

במוקד השינוי בתפקיד הפקיסטני עמדה מעורבותה כמתווכת בין איראן לארצות הברית. פקיסטן הייתה גורם מרכזי בדחיפה להפסקת האש, ואירחה בתחומה שיחות להארכתה כדי להביא להסכם בין ארצות הברית לאיראן. תפקיד התיווך שלקחה פקיסטן על עצמה לא נבע מניסיון דיפלומטי עשיר, אלא מצירוף ייחודי של נסיבות. בין אלה ניתן למנות את קשריה הפונקציונליים עם שני הצדדים, היעדר הבסיסים האמריקאיים בשטחה, הקרבה הגיאוגרפית למוקדי העימות והעובדה כי לא הותקפה בידי איראן.

יכולתה לשמור על ערוצי קשר פתוחים עם איראן, לצד קשריה עם ארצות הברית, אפשרו לפקיסטן למצב את עצמה כמתווכת ייחודית. מלבד הניסיון לייצר ערך ולנסות להתקרב לממשל טראמפ, שואפת פקיסטן גם לתרום ליציבותה שלה ולמנוע הידרדרות ביחסיה עם איראן, עמה היא חולקת גבול באורך 909 ק"מ בחבל בלוצ'יסטן. פקיסטן, המצויה כבר בעימות מול אפגניסטן, פעלה בזהירות כדי לא להיגרר למעורבות ישירה במלחמה נוספת, שכן לאיראן השפעה לא מובטלת בקרב האוכלוסייה השיעית הגדולה בפקיסטן: המלחמה הביאה למחאות המונים הן בקרב השיעים והן בקרב קיצונים סונים בפקיסטן שיצאו להביע תמיכה במשטר האיראני. ייתכן שבאיסלמבאד חששו גם מפגיעה כלכלית עקב התמשכות המלחמה במפרץ, בשל תלותה במדינות המפרץ המסייעות לה כלכלית ומארחות עובדים זרים רבים מפקיסטן.

מאחורי ניסיונות התיווך הפקיסטניים עמדה מוטיבציה נוספת. ערב הסעודית, בת בריתה של פקיסטן, ספגה התקפות איראניות למן היום הראשון למלחמה. באמצעות הפנייה לתיווך, ביקשה פקיסטן לקצר את משך המלחמה בכלל ולבלום תקיפות איראניות בשטח הממלכה בפרט. זאת, גם כדי לא להיקלע לסיטואציה בה הלחץ הסעודי עליה גובר והיא נאלצת "לבחור צד" על רקע הסכם ההגנה בינה לבין ריאד. [שר החוץ הפקיסטני אף טען שהעביר לעמיתו האיראני מסר לגבי מחויבות פקיסטן לערב הסעודית](#). משמעות מסר זה הייתה הצבת גבול [לסיוע הפקיסטני לאיראן](#), אך הוא לא מנע ממשטר האייתוללות להמשיך ולתקוף בערב הסעודית. האחרונה שמרה עם איראן על ערוץ קשר רציף במהלך הלחימה, בגישה ספק פייסנית שזכתה לביקורת מצד איחוד האמירויות. לאחר מכן, [כמדווח](#), היא אף הגיעה להסכם דה-אסקלציה חשאי עם איראן כדי למנוע את המשך המתקפות עליה. ייתכן שבמסגרת ההבנות הסעודיות-איראניות הוציעה ריאד לטהרן סיוע כלכלי.

פקיסטן כספקית ביטחון

לאורך המלחמה, הייתה ערב הסעודית נתונה לתקיפות איראניות בטילי קרקע-קרקע וכטב"מים. על רקע זאת, סביר כי הייתה ציפייה בערב הסעודית למעורבות פקיסטנית מוקדמת יותר. ייתכן שמספר התקיפות הנמוך באופן יחסי בשטח הממלכה הוא גם תוצאה של העברת מסרים בין פקיסטן לאיראן, ברוח דבריו של שר החוץ הפקיסטני. אלא שגם אם היו הבנות כלשהן בין פקיסטן לאיראן – ובין ערב הסעודית לאיראן – הן לא עצרו לחלוטין את התקיפות בשטח הממלכה (שהגיעו גם מכיוון שלוחיה של איראן בעיראק).

בפועל, פקיסטן מימשה את מחויבותה לממלכה רק לאחר שהפסקת האש נכנסה לתוקף, ב-8 באפריל. ב-11 באפריל 2026 הודיע משרד ההגנה הסעודי [שמטוסי קרב פקיסטנים וכוח אדם נוסף הגיעו לבסיס המלך עבד אל-עזיז במחוז המזרחי בממלכה](#). [מדיווחים מאוחרים](#) יותר עולה שפקיסטן פרסה בממלכה באפריל כ-8,000 חיילים, טייסת מטוסי קרב, כטב"מים ומערכות הגנה אווירית.

לריאד ואיסלמבאד יחסים ביטחוניים מקיפים זה עשרות שנים, במסגרתם מחזיקה פקיסטן נוכחות צבאית בערב הסעודית. ערב המלחמה, נמצאו בממלכה אנשי צבא פקיסטנים בתפקידי אימון, ייעוץ ואבטחה. ישנם אף דיווחים, שמידת מהימנותם אינה ברורה, לפיהם חיילים פקיסטנים הם המאבטחים את בכירי ההנהגה הסעודית. מאז שנות ה-60 הכשירה פקיסטן חיילים סעודים ואף שלחה יחידות צבא לשטח ערב הסעודית, לבקשת האחרונה, כדי להגן על גבולותיה הארוכים ולאזנת ליריבים מבפנים ומבחוץ כי היא עומדת לצדה. עבור ריאד, מדובר בחיזוק יכולת ההרתעה באמצעות שותף צבאי מוסלמי גדול, שאינו מערבי ואינו ערבי. ערב הסעודית רואה בפקיסטן – ובמיקומה האסטרטגי המאגף את איראן – נכס חשוב בריסון ההשפעה האיראנית. הצבא הפקיסטני גם מספק לערב הסעודית כוח מקצועי גדול ומנוסה שאינו מאיים פוליטית על יציבות בית המלוכה. פקיסטן מספקת לממלכה עומק אסטרטגי, כוח אדם צבאי וניסיון מבצעי לצד פוטנציאל הרתעתי גרעיני. בתמורה, נהנית פקיסטן מסיוע כלכלי נרחב, מהשפעה בזירת המפרץ ואף מתפקיד באבטחת המקומות הקדושים לאסלאם. כך נוצרת תלות הדדית שבה הביטחון והכלכלה משולבים זה בזה באופן הדוק.

ברקע תלות זו עומדת גם החולשה הביטחונית הסעודית. למרות השקעה עצומה ברכש אמל"ח מערבי מתקדם, הצבא הסעודי קטן באופן יחסי, אינו מאומן כראוי ולא נתפס, גם בממלכה עצמה, כמי שיכול להתמודד באופן מיטבי עם איראן, המחזיקה עליונות צבאית א-סימטרית במפרץ. חולשה ביטחונית זו הביאה את הסעודים ב-2025 לנסות ולהדק עוד את היחסים הביטחוניים עם פקיסטן. במסגרת זאת, בספטמבר 2025 [חתמו](#) בריאד יורש העצר הסעודי, מחמד בן-סלמאן, וראש ממשלת פקיסטן, שהבז שריף, על הסכם ביטחוני. לפי פרסומים, הסעיף המרכזי בהסכם קובע שכל מתקפה על אחת המדינות תיחשב כמתקפה על שתיהן, לכאורה על משקל [סעיף 5 של אמנת נאט"ו](#). אלא [שההסכם משתלב ברצף של שיתופי פעולה היסטוריים, ולא מהווה נקודת מפנה של ממש](#). בחתימה עליו, הפכו שתי המדינות מערכת יחסים חשאית שנמשכה עשרות שנים לברית רשמית מחייבת, לפחות "על הנייר". אלא שלא ברור האם יש בהסכם מנגנוני הפעלה ברורים או סעיפי אוטומציה, או שהוא עמום בניסוחו ומאפשר חופש פעולה לצדדים.

אחד ההיבטים הרגישים ביותר ביחסי שתי המדינות הינו הגרעין. כאשר פקיסטן פיתחה את תוכנית הגרעין שלה, סיפקה ערב הסעודית תמיכה פיננסית משמעותית למאמץ זה. מבחינתה, ההשקעה בתוכנית הפקיסטנית נתפסה לאורך השנים כמעין "ביטוח אסטרטגי" לעתיד. אולם, ניתן להעריך כי ההסכם בין המדינות אינו כולל התחייבות למתן סיוע אסטרטגי בכל מצב ועניין. עם זאת, פריסת הכוחות הפקיסטנית בערב הסעודית ממחישה כי שיתוף הפעולה הצבאי בין המדינות עודנו

רלוונטי. המהלך מאותת כי ריאד יכולה להיעזר ביכולות צבאיות של בעל ברית מרכזי מבלי להסתמך באופן בלעדי על ארצות הברית. במובן זה, הקשר עם פקיסטן מהווה נדבך חשוב במדיניות הגיוון האסטרטגי של הממלכה.

עיתוי פריסת הכוחות הפקיסטנים בערב הסעודית - [כשישה שבועות לאחר תחילת המתקפה האיראנית בערב הסעודית](#) - יכול להיות קשור לצורך של אסלמבאד לאזן בין תפקידה כמתווכת השואפת להימנע מעימות עם איראן לבין מימוש התחייבותה הביטחונית לערב הסעודית. סביר שהפריסה הצבאית הפקיסטנית בממלכה הגיעה בעקבות בקשה סעודית ומתוך תחושת חולשה של הממלכה שנדרשה לשקם את הרתעתה אל מול התקיפות האיראניות. לפיכך, שליחת הכוחות הפקיסטנים משמשת לא רק כצעד חירום, אלא גם כאיתות אסטרטגי לטהראן להימנע מהסלמה.

ואולם, בדומה לסירוב הפקיסטני להצטרף למלחמה הסעודית בתימן ב-2015, גם הפעם נחשפו מגבלות הברית: לא זו בלבד שמימוש ההתחייבות לערב הסעודית הגיע לאחר הסכם הפסקת האש, אלא שהוא היה גם כנראה מותנה:

א. **בבקשה לסיוע מצד הסעודים.** פריסת הכוחות הגיעה לאחר שראש ממשלת פקיסטן ושר החוץ הפקיסטני ניהלו שיחות עם עמיתיהם הסעודים והגיעו לפחות פעמיים - [במרץ](#) ושוב [באפריל](#) - לפגישות בממלכה עם יורש העצר הסעודי.

ב. **בהבטחת סיוע מצד הסעודים.** פריסת הכוחות הגיעה לאחר שריאד העבירה לאסלמבאד הבטחה לסיוע בסך 3 מיליארד דולר לכיסוי גירעונותיה. סביר שהסעודים גם מימנו את כלל ההוצאות הכספיות הנלוות לפריסה הצבאית הפקיסטנית בשטחם.

קורטט מדיני פוטנציאלי

תפקיד התיווך הפקיסטני במלחמה ופריסת כוחות הצבא מטעמה בערב הסעודית מצטרפים לשינויים אפשריים נוספים ובכללם היתכנות להיווצרות "גושים" מדיניים חדשים, גם אם זמניים ורופפים. מדינות המפרץ פועלות להפחתת תלותן בארצות הברית ולבניית רשתות שותפות מגוונות יותר, הכוללות שחקנים אזוריים. במסגרת זאת, פקיסטן ממלאת תפקיד במנגנון איזון אזורי שנועד להתמודד עם חוסר היציבות הנוכחית. גם תהליך התיווך הפקיסטני שנועד להביא לסיום המלחמה לא היה בלעדי, אלא התקיים לצד ערוצים דיפלומטיים נוספים של מצרים, טורקיה וקטר. לצד זאת, גם גברו תכיפות הפגישות וניסיונות התיאום המדיני בין חברות "הקורטט" - [פקיסטן, מצרים, ערב הסעודית וטורקיה](#).

תכיפות הפגישות בין מנהיגי מדינות אלו לאורך המלחמה מעידה על תיאום גובר. אך תהא זו טעות לראות במערך מדיני זה ברית ביטחונית, שכן אין בין חברותיה ציפייה להגנה הדדית בעת משבר. המחויבות הביטחונית היחידה שקיימת אינה מולטילטרלית כי אם בילטרלית - בין פקיסטן לערב הסעודית - וגם מחויבות זו כאמור מותנית ותלויה נסיבות. חיסרון נוסף של המערך המדיני הנדון הוא קיום חשדנות בסיסית בין חלק מחברותיו, בעיקר בין מצרים וערב הסעודית לבין טורקיה - הנתפסת כשחקן רוויזיוניסטי בעל שאיפות אזוריות. בנוסף, ישנה אכזבה מסוימת בממלכה ובמדינות המפרץ מעמדת מצרים במלחמה מול איראן, שנתפסה כרופסת ופייסנית. מערך מדיני זה מזכיר "גושים" שקמו לאחר "האביב הערבי" ולא האריכו ימים משום שהיו נסיבתיים, הוקמו אד-הוק ולא התבססו על ערכים או אינטרסים קבועים. לפיכך, מנקודת מבט ישראלית, עדיין לא מדובר בשינוי עמוק של המערכת האזורית, אלא בהתפתחות שיש לעקוב אחריה.

במקביל, המלחמה הביאה לשינויים ביחסי פקיסטן עם מדינות המפרץ. במסגרת זאת, יחסי פקיסטן-קטר מתאפיינים בשיתוף פעולה כלכלי והומניטרי הולך ומתרחב. קטר סיפקה לפקיסטן סיוע משמעותי בתקופת מגפת הקורונה ולאחר ההצפות הקשות ב-2022, ובשנים האחרונות הקשר ביניהן מתבסס בעיקר על תחום האנרגיה: קטר היא ספקית מרכזית של גז טבעי נוזלי (LNG) לפקיסטן. משלוחי הגז מקטר לפקיסטן לא פסקו גם בתקופת המלחמה, מה שממחיש את התלות האנרגטית של פקיסטן ואת חשיבותה של קטר כשותפה אסטרטגית עבורה. מעניין לציין כי לצד הסיוע הסעודי לפקיסטן דווח גם על סיוע קטרי של כ-2 מיליארד דולר [שנועד לסיוע לפקיסטן להתגבר על החזר חוב צפוי שלה לאיחוד האמירויות](#).

בניגוד לכך, יחסי פקיסטן עם איחוד האמירויות נמצאים בשפל לאחר שנים של שותפות קרובה. המתוחות בין המדינות החריפה בעקבות עמדת פקיסטן במלחמה מול איראן, עמדה שנתפסה באבו-דאבי כחוסר תמיכה במדינות המפרץ. איחוד האמירויות לא רק מתעקשת על החזר הלוואה שהעניקה לפקיסטן בסך 3.5 מיליארד דולר (בניגוד לנוהג המקובל לפיו מדינות המפרץ מוחקות חובות אלה), אלא שהחלה גם בגירוש עובדים פקיסטנים משטחה. בנוסף, היא חותרת להעמיק את יחסיה הכלכליים והביטחוניים עם יריבתה של פקיסטן, הודו. מבחינת איחוד האמירויות, מעורבותה האזורית הגוברת

של פקיסטן נתפסת באור שלילי ועלולה להשפיע על האיזונים הפנימיים בעולם הערבי, במיוחד על רקע המתוחות בין ערב הסעודית לבין איחוד האמירויות.

במציאות של מלחמה אזורית מתמשכת ואי-ודאות רבה, פקיסטן מתעצבת כשחקן מפתח נוסף המשפיע על מאזן הכוחות המתהווה. למרות מגבלותיו, שיתוף הפעולה הביטחוני בין ריאד לאסלמבאד הוא מרכיב חשוב בביטחון הלאומי הסעודי, ומשקף מגמה רחבה יותר של יצירת רשתות ביטחון אזוריות מקבילות וחלקיות שאינן מבוססות רק על ארצות הברית.

עבור ישראל, אם יעמיק שיתוף הפעולה במסגרת "הקוורטט" האזורי המתגבש, יהיה מדובר בהתפתחות שלילית. זאת משום שקוורטט זה עלול ליצור מערך מדיני בעל [אוריינטציה אנטי-ישראלית](#). בנוסף, הדבר עלול לקרב את ערב הסעודית למדינות עוינות לישראל ולאמץ בעצמה רטוריקה לעומתית כלפי ישראל, מה שלא משפר את סיכויי ההתקרבות בין שתי המדינות בעתיד.

עורכי הסדרה: ענת קורץ, רינת חרש ואלדד שביט.